

چالش‌های تربیت نسل جدید

دکتر سارا ابراهیمی

عضو هیئت علمی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

نسل آلفا (نسل صفحه نمایش یا بومیان دیجیتال) که والدینشان به نسل Y مربوط هستند، در فاصله سال‌های (۲۰۱۰ تا ۲۰۲۵) متولد شده‌اند. سال تولد این نسل (۲۰۱۰) مصادف با زمانی است که «پلیکیشن» (برنامه کاربردی) کلمه سال بود و «آی‌پد» و «اینستاگرام» به‌عنوان محبوب‌ترین ویژند و برنامه‌های رسانه‌های اجتماعی فعالیت می‌کردند. جهان این نسل از سرگرمی، بازی و ارتباط مجازی با هم‌سالان گرفته تا آموزش (به‌ویژه در پی همه‌گیری کرونا)، بر فناوری‌های پیشرفته و سریع جهانی مبتنی است. نسل آلفا نگران حریم خصوصی و قوانین نیست، خود را به مرزها و چارچوب‌ها محدود نمی‌بیند و در زمان حال زندگی می‌کند. این نسل کارآفرین، هوشمند، با سطوح پایین ارتباطات انسانی و احساس تنهایی بیشتر، علاقه‌مند به یادگیری فردی و تنوع طلب است. قادر است به‌طور هم‌زمان چندین شغل را عهده‌دار شود و در طول عمر خود به‌طور مداوم یاد بگیرد؛ البته شرایط زندگی این نسل می‌طلبد که پیوسته مهارت‌های حرفه‌ای خود را بازآموزی و به‌روز کند.

نسل Z که نسل قبل از آلفاست، اکثراً دانش‌آموز یا دانشجو هستند. این نسل هم به‌شدت از فناوری و ارتباطات گسترده مجازی متأثر است و به‌آسانی به اینترنت و ابزارهایی مانند تلفن‌های هوشمند، رایانک (تبلت) و رایانه دسترسی دارد. حضور گسترده این نسل در شبکه‌های اجتماعی بسیار مشهود است. از جمله شباهت‌های نسل آلفا و Z این واقعیت است که بسترهای رسانه‌های اجتماعی بر سبک زندگی و یادگیری آن‌ها تأثیرات بیشتری بر جای می‌گذارند. آسیب‌های بسیاری، از تأثیرات روان‌شناختی و کاراندام‌شناختی (فیزيولوژیکی) مانند تغییر در اعصاب‌پذیری مغز یا پیوندهای عصبی، اختلالات شناختی، خواب، بهزیستی اجتماعی و هیجانی (نا توانی مهار خشم، احساس تنهایی، وابستگی هیجانی، مشکل در جامعه‌پذیری) و چاقی گرفته تا تهدیدات رایانه‌ای (سایبری)، اعتیاد و اختلال بازی اینترنتی، فهرستی از آسیب‌های روبه‌فزونی زندگی نسل جدید هستند. به نظر می‌رسد، نسل جدید بیش از آسیب‌های

قرن بیست و یکم، به‌عنوان عصر دانش مبتنی بر فناوری اینترنت و ارتباطات، واقعیتی بی‌سابقه را به جهان نشان داد که در گذشته رؤیایی دست‌نیافتنی بود. پیشرفت‌های سریع فناوری و استفاده از دستگاه‌های ICT (تلفن‌های هوشمند، رایانه کیفیت (لب‌تاب)، ساعت‌های هوشمند و پلی‌استیشن‌ها)، رسیدن از جامعه کشاورزی به اقتصاد خدمات‌محور، دنیای بدون مرز، خانواده‌های دوشغله، مشاغل پست‌میزی و فعالیت بیش از اندازه در رسانه‌های اجتماعی، از جمله ویژگی‌های جهان پیشرفته کنونی هستند. بشر با این دستگاه‌ها و ماشین‌های پیوسته در تغییر و با تکامل از نسلی به نسل دیگر غافل گیر می‌شود.

اگرچه نسل به‌عنوان مفهوم جامعه‌شناختی و فرهنگی تأثیرگذار بر تمام شئون زندگی، مفهومی بسیار مهم و اساسی است، اما لااقل در دهه گذشته کمتر به آن توجه جدی شده است. بر این اساس و با توجه به تفاوت رفتار و شیوه تفکر هر نسل با نسل‌های قبل، ضروری است با ویژگی‌های نسل‌های جدید آشنا شد. نسل به‌عنوان دگرگشت (متابولیسم) جمعیتی و تغییر اجتماعی فعالی توصیف می‌شود که دربرگیرنده الگویی تکرارشونده و پیوسته از آمدن و رفتن در رویدادهای تاریخی و اجتماعی معین است.

فیزیکی، از تعاملات اجتماعی می‌ترسد و این می‌تواند به افزایش افسردگی، اضطراب و شکنندگی هیجانی آن‌ها منجر شود. بنابراین، ایمنی روانی برای این نسل بسیار اساسی است.

عوامل شخصی سهم عمده‌ای در رشد دارند، اما نظام‌های اجتماعی مانند نهاد خانواده، مؤسسات آموزشی، رسانه‌ها، جامعه و نهادهای دولتی نیز در این باره نقش مهمی بر عهده دارند. عوامل محیطی از نهاد خانواده آغاز می‌شوند که اولین نهاد تأثیرگذار از نظر رشد و جامعه‌پذیری کودک است. اکثر اعضای نسل آلفا فرزندان هزاره‌ها هستند که خود فرزندان نسل انفجار جمعیت به شمار می‌روند. والدین نسل هزاره به هویت فردی خود دست یافته‌اند، عقاید خود را با آزادی بیشتری بیان می‌کنند و انتظارات فرهنگی خود را به چالش می‌کشند. هزاره‌ها در مقایسه با نسل‌های پیشین، رویکرد مشارکت‌کننده‌تری برای فرزندپروری در پیش گرفته‌اند. همچنین، تمایل دارند پول و زمان بیشتری را برای فرزندان خود خرج کنند. بنابراین، اعضای نسل آلفا، والدین و خانواده خود را به لحاظ مالی و هیجانی، حامی و پشتیبان می‌بینند. تغییراتی که در ساختار خانواده (خانواده‌های کوچک و هسته‌ای)، سبک‌های فرزندپروری (بالگردی هلیکوپتری) و ماهیت شغل (خانواده‌های دوشغله و دورکاری) به وجود آمده است، پیامدهای بسیاری را بر والدین تحمیل می‌کند. لذا ضروری است والدین:

- نحوه عملکرد و مواجهه خود با نسل جدید را تغییر دهند و به سبک فرزندپروری ظریف‌تری روی آورند؛ تفاوت‌ها را بپذیرند، در عین نزدیکی و ارتباط مثبت با فرزندان، اعتمادبهنفشان را تقویت کنند، تعامل با رسانه‌های دیجیتال را درک کنند و به کودکان و نوجوانان اجازه دهند زمانی را با فناوری‌های نوین ارتباطی بگذرانند، اما مطمئن شوند اولویت همچنان بر روابط حضوری است.
- مهارت‌های لازم برای زندگی بزرگسالی را به فرزندان آموزش دهند و به آنان بیاموزند تبلیغاتی که برای رسانه‌های جدید می‌شود، بیش از همه به نفع عرضه‌کنندگان این رسانه‌هاست و لزوماً به نفع خریدار نیست.
- در مورد میزان و نحوه استفاده خود از فناوری در مقابل فرزندان تأمل کنند.

- به آموزش کودکان بدون گوشی‌های هوشمند از طریق تمرین‌های آنالوگ مانند یادگیری از کتاب، آموزش نحوه تأیید کیفیت اطلاعات موجود و شناسایی منابع معتبر روی آورند.
- محدودیت‌های ثابتی را برای زمان و مکان استفاده از انواع رسانه ایجاد کنند و مطمئن شوند که رسانه‌ها جایگزین خواب کافی، فعالیت بدنی و سایر رفتارهای ضروری برای سلامت نمی‌شوند.
- در راستای آموزش اخلاق و عادت‌هایی که مکمل آموزش دیجیتال هستند، تلاش کنند و هدایت با رفتارهای خود را فراموش نکنند.

مؤسسات آموزشی اعم از مدرسه‌ها و دانشگاه‌ها نیز از نهادهای اجتماعی مهم هستند که در آموزش و جامعه‌پذیری کودکان و جوانان به خانواده‌ها کمک می‌کنند. لذا ضروری است مؤسسات آموزشی به تقویت مهارت‌های زندگی و هیجانی یادگیرندگان نسل جدید بپردازند.

در قرن بیست و یکم، نهادهای رسانه‌ای در تحکیم خانواده نقش مهمی ایفا می‌کنند، فرزندان با فناوری اطلاعات رشد کرده‌اند. یکی از مزیت‌های فناوری این است که نسل جدید اخبار را به سرعت دریافت و به‌طور مؤثر با افرادی از سراسر جهان ارتباط برقرار می‌کند. اما همین استفاده گسترده از فناوری می‌تواند به کاهش روابط فردی و سایر پیامدهای منفی منجر شود. نسل جدید با رسانه‌های دیجیتال خو گرفته‌اند و با اینترنت پیوند هیجانی عمیق دارند. بنابراین، تولید، حمایت و ترویج رسانه‌های سازنده و متناسب با الگوی پیشرفت جامعه برای خانواده‌ها و جوانان حیاتی است.

نهادهای دولتی نیز در بافتی وسیع‌تر بر رشد تأثیر می‌گذارند که در آن نسل جدید هیچ نقش فعالی ندارد. از این رو، اهمیت سرمایه‌گذاری در تقویت خانواده‌ها توسط سیاست‌گذاران به‌خوبی روشن می‌شود. توانمندسازی در حوزه‌های روابط اجتماعی، مثبت‌اندیشی و مهارت‌های تفکر انتقادی از عوامل مهم در تقویت خانواده‌های نسل جدید هستند که امید، شایستگی‌ها و پیوندهای خانوادگی را رشد می‌دهند و تقویت می‌کنند. علاوه بر این، درک جامعه‌پذیری نسل جدید و خانواده‌های آن‌ها مهم است، زیرا آن‌ها نمادی از آینده هستند و چشم‌اندازی از دهه آینده و پس از آن ارائه می‌کنند. برای نیل به این هدف، ضروری است نقاط قوت خانواده توسط فرد، خانواده و جامعه شناسایی و درک شود.

برای اشتغال نسل جدید، با توجه به علاقه‌مندی آن‌ها به تحلیل داده‌های بزرگ، رباتیک، بازاریابی رسانه‌های اجتماعی و تولید برنامه و نظر به پیشرفت‌های سریع فناوری، ضروری است نهادهای تصمیم‌ساز، اهمیت آموزش این مهارت‌ها را برای مشاغل که اکنون یا در آینده‌ای نزدیک وجود ندارند اما دانش‌آموزان امروز و آینده اشباع خواهند کرد، درک و برای آن برنامه‌ریزی کنند.

اگر جامعه به خروجی‌های انسانی خود اهمیت می‌دهد، باید شرایطی را که نسل بعدی بتواند در آن شکوفا شود، با دقت آماده کند. در این راستا، یکی از اقدامات، حرکت همگام با سرعت تغییرات اجتماعی است. درک تغییرات لازم برای موفقیت نسل جدید در آینده کافی نیست، بلکه باید به سرعت و آشکارا بر اساس این تغییرات و متناسب با الگوی پیشرفت جامعه بسترسازی و حرکت کرد.

منابع

1. AAP. (2016). American Academy of Pediatrics Announces New Recommendations for Children's Media Use. <https://www.aap.org/en-us/about-the-aap/aap-press-room/Pages/American-Academy-of-Pediatrics-Announces-New-Recommendations-for-Childrens-Media-Use.aspx>
2. Kumar Jha, A. (2020). Understanding Generation Alpha. <https://www.researchgate.net/publication/342347030>
3. McCrindle, M., & Fell, A. (2020). Understanding Generation Alpha. McCrindle. Retrieved October 7, 2021, from <https://generationalalpha.com/wp-content/uploads/2020/02/Understanding-Generation-Alpha-McCrindle.pdf>.
4. Pattarawiat, K., & Tuntivivat, S. (2021). Family Strengths in Generation Alpha in the Thai Context. *The Journal of Behavioral Science*, 16(3), 16–26. Retrieved from <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/IJBS/article/view/251636>
5. Ziatdinov, R., & Cilliers, E. J. (2021). Generation Alpha: Understanding the Next Cohort of University Students. *European Journal of Contemporary Education*, 10(3), 783–789.